

คริสต์มาส : การเปิดเผยตนต่อสาธารณะ ของชุมชนคริสต์ปัตตานี

The Celebration of Christmas :
Public Visibility of Pattani Christianity

ศันสนีย์ จันทรอำណภาพ¹

Sansanee Chanarnupap¹

¹ อ.ดร., สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะ และ (2) ศึกษาเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี ซึ่งสะท้อนผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม นาน 7 เดือน ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 คน ได้แก่ คณะกรรมการสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี คณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ผู้นำองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี และคริสตศาสนิกชนในจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเข้าร่วมการประชุมสำคัญต่าง ๆ ของชุมชนคริสต์เพื่อปฏิสัมพันธ์กับประชากรในวงกว้างและเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้ช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์

ผลงานวิจัยพบว่า การจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีเป็นประจำในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี เริ่มตั้งแต่พ.ศ.2548 เป็นต้นมา มีผลทำให้สังคมตระหนักถึงการดำรงอยู่ของชุมชนคริสต์ปัตตานีมากขึ้น เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ส่วนเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีนั้นพบว่า ชุมชนมีความระมัดระวังในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวปัตตานีซึ่งมีความหลากหลายทางเพศวัย เชื้อชาติ และศาสนา สามารถเข้าร่วมงานและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมกับชุมชนได้

คำสำคัญ : คริสต์มาส ชุมชนคริสต์ ปัตตานี

Abstract

This article aims to (1) examine the intention of Pattani Christianity for self disclosure to the public and (2) explore the content of self disclosure appearing on the public celebration of Christmas. The research employed documentary and fieldwork methodology. Twenty-five Christians in Pattani generated the core data for the study. The research found that the Pattani public celebration of Christmas makes the very small Christian community

visible. Six Christian organizations in Pattani corporate with the other part of Pattani civil society organize the celebration on 25 of December each year commencement from 2548 B.E. for the goodness of every people in Pattani. The church organizers intend to apply the ‘Love your neighbor as yourself’ principle to the broader society. Accordingly, they have the awareness of cultural diversity during operating the event. Therefore, the variety groups of people in Pattani would be able to interact and enjoy the celebration with the community.

Keywords : Christmas, Christianity, Pattani

บทนำ

จังหวัดปัตตานีมีลักษณะพหุลักษณะทางภาษา ศาสนา และชาติพันธุ์ โดยหุ้นส่วนหลักทางวัฒนธรรมในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย (1) ชุมชนมุสลิม ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ (2) ชุมชนไทยพุทธ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ และ (3) ชุมชนจีน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ จนหลายครั้งจังหวัดปัตตานีถูกเรียกขานว่าเป็นเมืองสามวัฒนธรรม ทั้ง ๆ ที่ในจังหวัดปัตตานียังมีหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกที่ปรากฏตัวร่วมอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนาน ตัวอย่างเช่น ชุมชนคริสต์

ชุมชนคริสต์ในจังหวัดปัตตานีมีตัวตนเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปมาเป็นเวลายาวนาน แต่สังคมไทยโดยเฉพาะผู้คนในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดชายแดนภาคใต้แทบจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนคริสต์ในพื้นที่ดังกล่าวเลย จนกระทั่งสถานการณ์ความไม่สงบนับตั้งแต่พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ได้กลายเป็นแรงผลักดันสำคัญ ทำให้เกิดการจัดระเบียบใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับการมีตัวตนของกลุ่มทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ “ชุมชนคริสต์” จึงได้รับเชิญให้เปิดเผยตัวในพื้นที่สาธารณะและในประชาสังคมของจังหวัดมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

ประการแรก ในพ.ศ.2548 ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีได้ริเริ่มการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคม ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เคยมีการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดมาก่อน เจตนารมณ์คือ ต้องการให้มีสัญลักษณ์ของศาสนาทุกศาสนาใน

พื้นที่² ในกรณีนี้ องค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมและได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน โดยจังหวัดมอบเงินอุดหนุนให้ส่วนหนึ่งและมอบต้นคริสต์มาสขนาดสูงสิบเมตรให้เป็นสัญลักษณ์ของงาน และยินดีให้องค์การศาสนาคริสต์จัดงานคริสต์มาสในพื้นที่สาธารณะของจังหวัด

ประการที่สอง หลังจากพ.ศ.2548 เป็นต้นมา องค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานียังคงจัดงานคริสต์มาสจังหวัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี (หรือตัวแทน) จะเดินทางมาร่วมงานและเป็นประธานในพิธีเปิด นอกจากนี้ ผู้ประกอบการโรงแรมซี.เอส.ปัตตานียังยินดีให้ใช้พื้นที่ของโรงแรมซึ่งเป็นลานกว้างด้านหน้า มีลักษณะกึ่งพื้นที่เปิด เป็นสถานที่จัดงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ประการสุดท้าย ตั้งแต่พ.ศ.2548 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีต้องการให้มีตัวแทนของชุมชนคริสต์ในประชาสังคมของจังหวัด ชุมชนคริสต์ปัตตานีจึงตอบรับคำเชิญ โดยได้ส่งผู้นำของคริสตจักรบางแห่งเป็นตัวแทนของ “เครือข่ายคริสตชนจังหวัดปัตตานี” ก่อนที่จะจดทะเบียนจัดตั้ง “สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี” ขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2556 ด้วยการสนับสนุนของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีและด้วยความร่วมมือขององค์การศาสนาคริสต์ในจังหวัด ปัจจุบันสมาคมฯ เป็นส่วนหนึ่งในสภาวัฒนธรรมจังหวัดและมีส่วนร่วมในประชาสังคมของท้องถิ่น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น ทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า “คนกลุ่มน้อย” จากเดิมแทบไม่ถูกมองเห็นหรือถูกนับรวมให้เป็นหุ้นส่วนหนึ่งทางวัฒนธรรมของสังคมในพื้นที่ แต่สถานการณ์ความไม่สงบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย อันเอื้อประโยชน์ให้ “คนกลุ่มน้อย” มีพื้นที่ทางสังคมและสามารถเปิดเผยตนต่อสาธารณะมากขึ้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาเจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะ และ (2) ศึกษาลักษณะของเนื้อหาในการเปิดเผยตนเองต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี ซึ่งสะท้อนผ่านการจัดงานคริสต์มาสจังหวัด

ข้อค้นพบที่ได้ช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และช่วยให้สังคมโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเตรียมตัวยอมรับความหลากหลายที่จะมากขึ้นในอนาคตอันเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของประชากรอาเซียนหลังพ.ศ.2558

² ศูนย์ข่าวอิสรา ประจำวันที่ 25 ธันวาคม 2548 หัวข้อข่าว “ปัตตานีสมาชนันท์ 2 ศาสนาจัดคริสต์มาส-รายอถือ รบปีใหม่” สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2558 เข้าถึงได้จาก http://wbns.oas.psu.ac.th/show-news.php?news_id=32481

ระเบียบวิธีการศึกษา

บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการวิจัยสนาม โดยอาศัยการสังเกต การปฏิสัมพันธ์กับประชากร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนาน 7 เดือน (กรกฎาคม 2557 - มกราคม 2558) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 25 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี คณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ผู้นำองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี และคริสตศาสนิกชนในจังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี การประชุมอธิฐานเพื่อการจัดงานคริสต์มาสของชุมชนคริสต์ปัตตานี และการประชุมนมัสการในวันอาทิตย์กับคริสตจักรต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี เพื่อปฏิสัมพันธ์กับประชากรในวงกว้าง และเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อค้นพบ

ผลงานวิจัยพบว่า มีบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกและมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาทำการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี โดยนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มเข้ามาในราว พ.ศ.2478 ส่วนนิกายโปรเตสแตนต์เริ่มเข้ามาในราวพ.ศ.2495 คนท้องถิ่นปัตตานีที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์ในสมัยแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนจีนปัตตานีซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และไม่ค่อยมีมุสลิมปัตตานีที่สนใจเข้าร่วมประชุมหรือเปลี่ยนศาสนา

นับจากอดีตถึงปัจจุบัน ยังไม่พบหลักฐานการต่อต้านขัดขวางชุมชนคริสต์และการเผยแผ่ศาสนาคริสต์อย่างชัดเจนจากคนท้องถิ่นปัตตานี ผลงานวิจัยพบเพียงว่าผู้ที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์บางคนถูกตั้งคำถามหรือไม่เห็นด้วยจากบุคคลในครอบครัว โดยตนเองจะพยายามพิสูจน์ให้ครอบครัวได้เห็นว่า การนับถือศาสนาคริสต์ช่วยให้ตนเองเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสามารถทำให้ครอบครัวยอมรับได้และอาจนำครอบครัวให้หันมานับถือศาสนาคริสต์เหมือนอย่างเดียวกับตน แต่อีกส่วนหนึ่งล้มเลิกความเชื่อและกลับไปนับถือศาสนาเดิม ชุมชนคริสต์ปัตตานีไม่ได้มีบทลงโทษทางสังคมต่อบุคคลที่ล้มเลิกความเชื่อ ในบางกรณีพบว่า เข้า ๆ ออก ๆ ศาสนาคริสต์หรือคริสตจักรอยู่หลายรอบ และในบางกรณีพบว่าการย้ายนิกายหรือย้ายคริสตจักร เหล่านี้เป็นการตัดสินใจส่วนตัวของแต่ละบุคคล

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สะท้อนขวัญชุมชนคริสต์ปัตตานีเกิดขึ้นในวันที่ 23 เมษายน 2517 เมื่อขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มเงือกตึงได้จับนางพยาบาลมิชชันนารีจำนวนสองคน³ เพื่อเรียกค่าไถ่จำนวนเงินสิบล้านบาท⁴ ข่าวระบุว่า มูลเหตุไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเผยแผ่ศาสนาหรือความแตกต่างทางศาสนา แต่เพื่อต่อรอกทางการเมืองกับรัฐบาลอังกฤษและมาเลเซีย ซึ่งการเจรจาไม่เป็นผล นางพยาบาลมิชชันนารีทั้งสองคนถูกสังหารในคืนกันยายน 2517 รวมระยะเวลาถูกจับตัวนานห้าเดือนก่อนจะเสียชีวิต เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลให้มิชชันนารีจำเป็นต้องดำเนินชีวิตในพื้นที่ปัตตานีอย่างระมัดระวัง แต่ก็ไม่ได้ยุติการทำงานหรือย้ายออกจากพื้นที่แต่อย่างใด

สภาพภาพของชุมชนคริสต์ปัตตานี : ชุมชนที่มองไม่เห็น

ชุมชนคริสต์ปัตตานีเป็นชุมชนขนาดเล็ก รายงานสถิติประชากรไทยซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้รวบรวมไว้ล่าสุดในพ.ศ.2553 ระบุว่า จังหวัดปัตตานีมีประชากรนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 221 คน แม้ว่าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี แต่จะกระจายตัวอยู่ทั่วไป ไม่มีย่านของชุมชนคริสต์ในจังหวัดปัตตานี

ชุมชนคริสต์ปัตตานีประกอบด้วยสองนิกาย ได้แก่ นิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ โดยองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของชุมชน ปัจจุบันองค์กรศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในจังหวัดปัตตานีมีจำนวนหนึ่งแห่ง คือ วัดอัครเทวดาคาเบรียล⁵ ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนเจริญศรีศึกษา โรงเรียนเอกชนคาทอลิกแห่งเดียวในจังหวัดปัตตานี ส่วนองค์กรศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในจังหวัดปัตตานีมีจำนวนห้าแห่ง คือ คริสตจักรสัมพันธรั่มพระคุณปัตตานี⁶ คริสตจักรความหวังปัตตานี⁷

³ นางพยาบาลคลินิกโรคเรื้อนโรงพยาบาลคริสเตียนสายบุรี ซึ่งปัจจุบันได้ปิดทำการไปแล้วตั้งแต่ในราว พ.ศ.2522 เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องการขอใบอนุญาตทำงานของแพทย์และพยาบาลชาวต่างประเทศ เมื่อขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ จึงได้ปิดทำการไปในที่สุด

⁴ อ้างถึงใน http://heritage.mod.go.th/nation/situation/border_r6.htm

⁵ พิธีเสกวัดจัดขึ้นในพ.ศ.2517

⁶ ชื่อเดิมคือ คริสตจักรปัตตานี เป็นคริสตจักรนิกายโปรเตสแตนต์แห่งแรกในจังหวัดปัตตานี ก่อตั้งขึ้นในราวพ.ศ.2520

⁷ คริสตจักรความหวังกรุงเทพร่วมกับคริสเตียนท้องถิ่นปัตตานีกลุ่มหนึ่ง ทำการบุกเบิกตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ขึ้นในราวพ.ศ.2532

คริสตจักรพระพรปัตตานี⁸ คริสตจักรร่มเย็นปัตตานี⁹ และคริสตจักรปัตตานี¹⁰ ทั้งหมดนี้จะตั้งอยู่อย่างกลมกลืนไปกับอาคารบ้านเรือนจึงอาจไม่เป็นที่สังเกตเห็นของคนทั่วไป

ด้วยขนาดที่มีจำนวนคนน้อย และกระจายตัวอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นบุคคลธรรมดา ไม่ได้เป็นบุคคลสำคัญในพื้นที่ อีกทั้งจุดศูนย์รวมของชุมชนยังไม่เป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน องค์กรคริสต์ต่าง ๆ ไม่ค่อยมีการรวมตัวจัดกิจกรรมใด ๆ ร่วมกัน วิธีการดำเนินชีวิตของคริสตศาสนิกชนในพื้นที่ เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ก็ไม่ค่อยแตกต่างจากคนไทยโดยทั่วไป เหล่านี้อาจส่งผลให้ชุมชนคริสต์ไม่เป็นที่สังเกตของคนปัตตานี แม้ว่าชุมชนคริสต์ปัตตานีจะไม่ได้เป็นชุมชนปิด และคริสตศาสนิกชนส่วนใหญ่ไม่ได้ซ่อนตัวหรือแยกตัวจากสังคมภายนอก ผู้ที่เป็นญาติมิตรของคริสตศาสนิกชนปัตตานีสามารถรับรู้ได้ว่าบุคคลใดนับถือศาสนาคริสต์ โดยสังเกตจากวัตรปฏิบัติ เช่น การอธิษฐานก่อนรับประทานอาหาร การไปวัดหรือคริสตจักรในวันอาทิตย์ การชอบเล่าเรื่องราวของพระเยซูให้คนอื่นฟัง การพกพาพระคริสต์ธรรมคัมภีร์หรือสวมสร้อยประคำพร้อมกางเขน เป็นต้น

งานคริสต์มาสจังหวัด : การปรากฏตัวต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

นับตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา องค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีแต่ละแห่งจะดำเนินกิจการตามวิถีอันสอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนาโดยมีการติดต่อสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันกับองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในประเทศไทย และ/หรือในต่างประเทศ เน้นเฉพาะกับองค์กรที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกันกับตนเป็นหลัก เช่น การประชุมสัมมนาวิชาการทางพระคัมภีร์ การจัดค่ายเยาวชนและครอบครัว เป็นต้น แม้ว่าองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีแต่ละแห่งจะตั้งอยู่ไม่ไกลจากกัน และผู้นำขององค์กรรู้จักคุ้นเคยกัน แต่แทบจะไม่มีกิจกรรมใด ๆ ร่วมกันอย่างเป็นทางการเลยทั้งทางศาสนาและสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากไม่มีผู้คิดริเริ่มที่จะดำเนินการ

⁸ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ ในราวพ.ศ.2537

⁹ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งที่สี่ ในจังหวัดปัตตานี

¹⁰ คริสเตียนปัตตานีกลุ่มหนึ่งแยกตัวออกมาจากคริสตจักรความหวังปัตตานี ทำการก่อตั้งคริสตจักรแห่งใหม่ ในราวพ.ศ.2552 ใช้ชื่อคริสตจักรปัตตานีแต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับคริสตจักรแห่งแรกแต่อย่างใด

จนกระทั่งในพ.ศ.2548 หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพียงหนึ่งปี ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นคือ นายภานุ อุทัยรัตน์ ได้ริเริ่มการจัดงานเฉลิมฉลองให้กับชาวคริสต์เนื่องในวันคริสต์มาสซึ่งเป็นวันสำคัญทางศาสนาและเป็นเทศกาลแห่งความสุขของคนทั่วโลก โดยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่เคยมีการจัดงานคริสต์มาสระดับจังหวัดมาก่อน เจตนารมณ์ของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นคือ ต้องการให้มีสัญลักษณ์ของศาสนาทุกศาสนาในพื้นที่ ในการนี้ ผู้นำของแต่ละองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมและได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในการจัดงาน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีมอบเงินอุดหนุนให้ส่วนหนึ่งและมอบต้นคริสต์มาสขนาดสูงสิบเมตร ฝีมือการสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคปัตตานี วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี และนักโทษในเรือนจำ ให้เป็นสัญลักษณ์ของงาน และยินดีให้จัดงานคริสต์มาสในพื้นที่สาธารณะของจังหวัด

ในที่สุดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีจึงได้ถูกจัดขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 25 ธันวาคม 2548 โดยองค์กรศาสนาคริสต์ตัดสินใจเลือกจัดงานในพื้นที่ของโรงแรมซี.เอส.ปัตตานีแทนที่จะเป็นลานวัฒนธรรมหรือพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ในจังหวัด ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลด้านความพร้อมของสถานที่และด้านการรักษาความปลอดภัย ที่สำคัญคือผู้ประกอบการโรงแรมซี.เอส.ปัตตานียินดีให้ใช้พื้นที่ด้านหน้าของโรงแรม (ลานจอดรถเดิม) เป็นสถานที่จัดงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะ

แม้ว่าการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดในครั้งแรกจะเกิดขึ้นโดยการริเริ่มของภาคราชการ แต่การร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดในครั้งนั้นได้จุดประกายและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับคริสตศาสนิกชนและบรรดาองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีทั้งในมิติของการทำงานร่วมกันภายในองค์กร การทำงานร่วมกับองค์กรศาสนาคริสต์อื่น ๆ ในพื้นที่ การทำงานร่วมกับภาคราชการ และการติดต่อประสานงานกับภาคเอกชน อีกทั้งงานคริสต์มาสจังหวัดยังได้รับการยอมรับและตอบรับอย่างดีจากประชาชนชาวปัตตานี โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวที่นิยมพาลูกหลานเข้าร่วมงาน หลังจากนั้นจึงกลายเป็นประเพณีที่องค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานีจะร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดขึ้นในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี และนับจากพ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน งานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีได้ถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาสิบปีแล้ว ในแต่ละปีจะมีชาวปัตตานีเข้าร่วมงานโดยไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อ

ชาติ และศาสนา จำนวนไม่น้อยกว่า 500 คน¹¹ เงินอุดหนุนในการจัดงานมาจากการระดมทุนภายในชุมชนคริสต์ปัตตานีเป็นหลัก ไม่เน้นขอรับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานภายนอก¹² เนื่องจากต้องการรักษาค่านิยมของชุมชนตามหลักการในพระคริสตธรรมคัมภีร์ซึ่งบัญญัติไว้ ความว่า

“จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”¹³

“การให้เป็นเหตุให้มีความสุขยิ่งกว่าการรับ”¹⁴

“ท่านทั้งหลายเป็นความสว่างของโลก นครซึ่งอยู่บนภูเขาจะปิดบังไว้ไม่ได้ เมื่อจุดตะเกียงแล้ว ไม่มีผู้ใดเอาถังครอบไว้ ย่อมตั้งไว้บนเชิงตะเกียง จะได้ส่องสว่างแก่ทุกคนที่อยู่ในเรือนั้น ท่านทั้งหลายก็เหมือนกับตะเกียง จงส่องสว่างแก่คนทั้งปวง เพื่อว่าเมื่อเขาได้เห็นความดีที่ท่านทำ เขาจะได้สรรเสริญพระบิดาของท่าน ผู้ทรงอยู่ในสวรรค์”¹⁵

อาจกล่าวได้ว่า เจตนารมณ์ของชุมชนคริสต์ปัตตานีในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในหลักคำสอนของศาสนาเรื่องการทำดี การเป็นแบบอย่าง การอวยพร การให้ และการเสียสละ

นอกเหนือจากการร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดแล้ว ต่อมาองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานียังได้ขยายกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งกิจกรรมคือ การจัดงานเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม แต่กิจกรรมนี้จะใช้วัดหรือคริสตจักรเป็นสถานที่ในการจัดงาน โดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นตัวแทนชุมชนในการนำถวายพระพร และเชิญชวนให้คริสตศาสนิกชนตลอดจนเพื่อนบ้านใกล้เคียงเข้าร่วมงาน

ผลพวงอีกประการหนึ่งภายหลังที่ได้ร่วมมือกันจัดงานคริสต์มาสจังหวัดติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี ชุมชนจึงให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี ซึ่งได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างดีจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี สมาคมฯ ได้กลายเป็นตัวแทนชุมชนคริสต์ในสภาวัฒนธรรมและประชาสังคมของท้องถิ่น

¹¹ ข้อมูลจากการลงทะเบียนเข้าร่วมงานในแต่ละปี ซึ่งผู้เข้าร่วมงานไม่ได้เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

¹² ยกเว้นปีพ.ศ.2556 ที่ ศอ.บต.สนับสนุนงบประมาณจำนวนหกหมื่นบาทสำหรับการจัดประกวดหุ่นน้อยคริสต์มาส

¹³ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมมัทธิว บทที่22 ข้อ39

¹⁴ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมกิจการ บทที่20 ข้อ35

¹⁵ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมมัทธิว บทที่5 ข้อ14-16

เนื้อหาในการเปิดเผยตนต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

เมื่อพิจารณาการออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีตลอดสิบปีที่ผ่านมา พบว่า ชุมชนคริสต์ปัตตานีมีการตระหนักรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ การเปิดเผยตนของชุมชนคริสต์ไม่ได้เป็นเพียงการยินดีให้สังคมได้รู้จักชุมชนมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่ชุมชนยินดีรับรู้เรื่องราวของโลกภายนอกด้วย

ชุมชนมีความระมัดระวังในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อให้ชาวปัตตานีทุกเพศ ทุกวัย และทุกศาสนา สามารถร่วมงานและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมกับชุมชนได้ การตระหนักรู้ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เท่านั้น แต่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาในเรื่อง *การรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*¹⁶

ศาสนปฏิบัติของคริสต์ศาสนิกชนปัตตานีเนื่องในวันคริสต์มาสโดยพื้นฐานแล้วจะประกอบด้วย (1) การอธิษฐาน (2) การนมัสการ (3) การเทศนาสั่งสอน และ (4) การประกอบพิธีมิสซาหรือศีลมหาสนิท¹⁷ ซึ่งคริสต์ศาสนิกชนจะปฏิบัติศาสนกิจเหล่านี้ร่วมกันในสถานนมัสการ ผู้วิจัยพบว่า ศาสนปฏิบัติเหล่านี้จะไม่ถูกเน้นให้นามาปฏิบัติในงานคริสต์มาสจังหวัด ซึ่งมีผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมเข้าร่วมงาน และในกรณีที่เกิดข้อขัดแย้งไม่ได้ เนื่องจากเป็นวิถีของชุมชนคริสต์ ชุมชนก็จะปรับแนวปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับได้ของชาวปัตตานีอื่น ๆ เช่น การอธิษฐาน ซึ่งเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอวยพร พิธีกรบนเวทีจะเชิญให้ผู้นำคริสตจักรเข้ามาอธิษฐานเพื่อผู้เข้าร่วมงาน คำอธิษฐานเป็นคำกล่าวสั้น ๆ เพื่อขอให้พระเจ้าอวยพร ใช้ถ้อยคำภาษาไทยซึ่งสามารถเข้าใจได้ และผู้เข้าร่วมงานไม่ต้องกล่าวตาม หรือยืน หรือใด ๆ ส่วนบทเพลงที่ขับร้องภายในงานเป็นบทเพลงคริสต์มาส เป็นการแสดงขับร้องเพลงหมู่หรือประสานเสียงไม่ใช่การนมัสการเหมือนอย่างที่กระทำกันในวัดหรือคริสตจักร ผู้เข้าร่วมงานจะขับร้องตามหรือไม่ก็ได้ ส่วนการเทศนาสั่งสอนนั้นจะไม่มีมีการเรียกนำรับเชื่อ ไม่มีรูปเคารพ ไม่มีการจุดธูปเทียนบูชา ไม่มีการประกอบพิธีมิสซาหรือศีลมหาสนิท แต่อาจจะมีการอ่านข้อพระคัมภีร์บางข้อหรือแบ่งปันคำพยานชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนบางคนที่ผ่านมาการเลือกสรรแล้วเพื่อสร้างแรงบันดาลใจหรือให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต

¹⁶ ข้อคัมภีร์ภาษาไทยฉบับมาตรฐาน พระธรรมสดุดี บทที่ 34 ข้อ 14 จงหันจากความชั่ว และจงทำความดี จงแสวงหาสันติภาพ และจงติดตามมันไป

¹⁷ การรับขนมปังและน้ำองุ่นเพื่อรำลึกถึงการสิ้นพระชนม์ของพระเยซูบนไม้กางเขน ขนมปังแล้งถึงพระกายของพระเยซูซึ่งถูกตรึงบนกางเขน ส่วนน้ำองุ่นแล้งถึงพระโลหิตของพระเยซูซึ่งหลั่งออกเพื่อไถ่บาปให้แก่มนุษย์

โดยสรุป ประเพณีปฏิบัติในการจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ได้แก่ (1) การประดับตกแต่งต้นคริสต์มาส ซึ่งประธานในพิธีเปิดจะทำการเปิดไฟต้นคริสต์มาสเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นเทศกาล (2) การอธิบายความหมายวันคริสต์มาสผ่านซุ้มนิทรรศการและ/หรือวีดิทัศน์บนเวที (3) การขับร้องเพลงคริสต์มาสและการแสดงบนเวที (4) การบริการอาหารว่างและเครื่องดื่ม ตลอดจนมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน (5) การเล่นเกมมอบของรางวัล และ (6) การจับสลากทางบัตรเพื่อมอบของขวัญ ซึ่งเป็นรายการที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้าร่วมงานมากที่สุด ในแต่ละปีของขงวัญคริสต์มาสจะมีเป็นจำนวนมาก หลากหลาย และมีมูลค่า กิจกรรมและรายการ ทั้งหมดนี้ใช้เวลาในการจัดงานประมาณ 4 ชั่วโมง (ระหว่างเวลาประมาณ 17.00 - 21.00 น.)

จะเห็นได้ว่า การออกแบบรายการและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานีนั้น เน้นให้สุภาพชนทั้งหลายสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่จำกัดเพศ วัย และศาสนา

ประโยชน์ของการเปิดเผยต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

1. การจัดงานคริสต์มาสจังหวัดเป็นช่องทางการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมที่นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้สังคมไทยเข้าใจผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมแล้ว การได้สื่อสารถึงสถานภาพและวิถีของชุมชนยังส่งผลให้ชุมชนคริสต์ปัตตานีได้รู้จักตัวเองมากขึ้น และช่วยส่งเสริมการนับถือตัวเอง

2. การเปิดเผยตนให้เป็นที่รู้จักและเปิดช่องทางให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ช่วยลดช่องว่าง เพิ่มความใกล้ชิด พัฒนาความไว้นื้อเชื่อใจ ช่วยลดมายาคติที่อาจเกิดขึ้นจากความกลัว ความไม่รู้ หรือความเข้าใจผิด ช่วยป้องกันความขัดแย้ง และช่วยขยายเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเหล่านี้นับเป็นความจริงของงามของสังคมโดยรวม

3. สังคมปัตตานีในวงกว้างตระหนักถึงการดำรงอยู่ของชุมชนคริสต์มากขึ้น และเริ่มต้นผนวกชุมชนคริสต์เข้าในประชาสังคมทางวัฒนธรรมของจังหวัด

ความเสี่ยงของการเปิดเผยต่อสาธารณะของชุมชนคริสต์ปัตตานี

1. การกลายเป็นเป้าหรือเหยื่อของความรุนแรงในพื้นที่
2. ยิ่งทำงานร่วมกันมากขึ้น ยิ่งเพิ่มโอกาสของการกระทบกระทั่งกัน
3. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ จำเป็นต้องมีความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เนื่องจากหากปล่อยให้ความผิดพลาดเกิดขึ้น แม้เป็นเพียงสิ่งเล็กๆ

น้อย แต่อาจนำไปสู่ความเสียหายในวงกว้างได้

4. การเปิดเผยตนเองอาจนำไปสู่ผลที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ไม่ได้รับการตอบรับหรือการยอมรับ เปิดเผยตนเองแล้วกลับถูกลดคุณค่าหรือความสัมพันธ์ลง ข้อมูลถูกนำไปบิดเบือนจากผู้ไม่หวังดี

การอภิปรายผล

ลักษณะของสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิกทางสังคมที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน ในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural Society) หากต่างฝ่ายต่างพยายามธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ของกลุ่มตนไว้โดยไม่ยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มทางสังคมอื่น และเห็นว่าวัฒนธรรมของกลุ่มตนดีกว่าเหนือกว่า (Ethnocentrism) ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นได้ [1] ด้วยเหตุนี้ สังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ผู้คนจะต้องเผชิญในความสัมพันธ์ ที่ผ่านมาการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันในที่นี้อาจปรากฏออกมาในหลายลักษณะ บางยุคสมัย ด้วยเงื่อนไขทางสังคมชุดหนึ่ง สังคมอาจเลือกใช้นโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation) เพื่อสลایความแตกต่างของผู้คนและพยายามสร้างเอกภาพทางสังคมบนพื้นฐานของความเหมือน (Homogeneity) โดยมีแนวโน้มที่จะนิยามการลดความต่างว่าเป็นการสร้างสามัคคีของคนในชาติ ในขณะที่บางยุคสมัย ด้วยเงื่อนไขทางสังคมอีกชุดหนึ่ง สังคมอาจเลือกใช้นโยบายแยกห่าง (Social Distance) เพื่อรักษาระยะห่างระหว่างกลุ่มโดยพยายามจำกัดโอกาสในการพบปะหรือติดต่อเกี่ยวข้องกัน เช่น แยกย่านที่พัก ตลาดและสถานศึกษา เป็นต้น [2]

แต่สำหรับทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) แล้ว ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า “กลุ่มวัฒนธรรมรองในรัฐ” (Subculture) มีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับและดำรงรักษาให้คงอยู่ต่อไปโดยไม่ถูกกลืนเข้ากับวัฒนธรรมหลัก (Domain Culture) ทั้งนี้ “รัฐ” มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมวัฒนธรรมรองเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเอกภาพทางสังคมไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความเหมือน แต่เป็นความสมานฉันท์ (Harmony) ของกลุ่มที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย [3]

การใช้ทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยมในการจัดระเบียบสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

ทางวัฒนธรรมนั้น หมายความว่า บรรทัดฐานของสังคมมีลักษณะเปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการปฏิบัติ โดยไม่มีวัฒนธรรมใดครอบงำหรือถูกครอบงำ สังคมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและถือว่าวัฒนธรรมทั้งหลายนั้นมีคุณค่าเท่าเทียมกัน โดย “รัฐ” มีหน้าที่สนับสนุนการรวมกลุ่มและเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกัน กลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมมีการติดต่อคบค้าสมาคมระหว่างกัน และยังคงใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน โดยในขณะที่กลุ่มคนต่าง ๆ ดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของตน ก็จะพยายามทำความเข้าใจวัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่น ๆ โดยไม่ด่วนตัดสิน เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเห็นอกเห็นใจ และอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง (Cultural Relativism) ด้วยเหตุนี้ ขั้นตอนธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมจึงไม่ใช่การแยกเขาแยกเรา ไม่ใช่การที่เรายอมอดทนต่อความเป็นอื่นแต่ไม่เคยเรียนรู้จากผู้ที่ต่างจากตน ขั้นตอนธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเป็นการเคารพในความต่าง ซึ่งอาจเกิดจากการเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งและนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน [4]

ผู้วิจัยเห็นว่า การตระหนักของสังคมไทยโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับความสำคัญของการนำทฤษฎีพหุวัฒนธรรมนิยามมาใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมนั้น ควรจะต้องเกิดขึ้นในทั้งสองทางควบคู่กันคือพหุวัฒนธรรมโดยรัฐ (State Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Multiculturalism)

พหุวัฒนธรรมโดยรัฐเป็นความใจกว้างของรัฐที่มีต่อกลุ่มวัฒนธรรมรอง แม้ว่านักวิชาการบางคนจะมองว่า พหุวัฒนธรรมโดยรัฐมีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดเสรีนิยมที่ยังคงแฝงไว้ด้วยความเชื่อเรื่องการจัดระเบียบให้ความหลากหลายอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ เจตนารมณ์หลักก็เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐเอง ในขณะที่พหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์เน้นการทำงานของชนกลุ่มน้อยที่เชื่อว่าการสร้างคุณค่าให้กับความแตกต่างหลากหลายจำเป็นต้องดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาสิทธิของชนกลุ่มน้อย แม้ว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นจะไม่เคยมีส่วนในภาพแทนของประวัติศาสตร์รัฐหรือท้องถิ่นมาก่อน [5]

ผู้วิจัยเห็นว่า พหุวัฒนธรรมโดยรัฐเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ความใจกว้างของรัฐอาจช่วยให้สังคมรับรู้ความแตกต่างอย่างมีเมตตา และอาจช่วยทำให้ความต่างนั้นไม่กระด้างกระเดื่องต่ออำนาจรัฐ แต่ชนกลุ่มน้อยก็อาจจะยังคงเป็นคนชายขอบต่อไปหากไม่มีการพัฒนาสิทธิของชนกลุ่มน้อยและแก้มายาคติที่สังคมมีต่อชนกลุ่มน้อย

สิ่งที่พหุวัฒนธรรมโดยรัฐควรจะต้องระมัดระวัง เช่น ประการแรก ความใจกว้างของรัฐในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะให้กับหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งให้มากขึ้น จะต้อง

ไม่ทำให้คุณค่าหรือพื้นที่สาธารณะของหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ถูกปรับลดความสำคัญลง มีเช่นนั้นแล้วอาจสร้างความบาดหมางระหว่างชุมชนได้ โดยความเสมอภาคในการปรากฏของหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายนั้น ไม่มีสูตรแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นไปตามการยอมรับและการต่อรองทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ความสมานฉันท์ในสังคมจะเกิดขึ้นได้เมื่อหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมยอมรับสถานะของกันและกันและยอมรับการดำรงอยู่ร่วมกัน ข้อควรระวังประการที่สอง ท่าทีใจกว้างของรัฐที่มีต่อคนกลุ่มน้อยในการส่งเสริมความแตกต่างผ่านนโยบายพิเศษ อาจทำให้เกิดปัญหาย้อนกลับได้ในบางครั้ง เนื่องจากไปตอกย้ำการรับรู้ถึงความเป็นชายขอบที่ไม่เหมือนมาตรฐานของคนส่วนใหญ่ทั่วไป

คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคริสตศาสนิกชนและองค์กรศาสนาคริสต์ในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชนคริสต์ปัตตานีที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งตลอดการดำเนินงานวิจัย ได้แก่ คุณคุณวุฒิ สมิตีเมธา ผู้ปกครองคริสตจักรพระพรปัตตานี, ชิสเตอร์มีนา อุดลย์เกษม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเจริญศรีศึกษา, อาจารย์สืบศักดิ์ กลิ่นสอน อุปนายกสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานี, อาจารย์บุญยโชติ บุญยเกียรติ ศิษยาภิบาลคริสตจักรปัตตานี, อาจารย์อาทิตย์ ทรัพย์สุนทรกุล ศิษยาภิบาลคริสตจักรความหวังปัตตานี, คุณนริกุล หมั่นโก๊ะตะ กรรมการและเลขานุการ คริสตจักรสัมพันธ์ร่วมพระคุณปัตตานี และคุณปัญญาทิพย์ เยี่ยงพุกชาวัลย์ ประธานจัดงานคริสต์มาสจังหวัดปัตตานี ประจำปี พ.ศ.2557 ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สำหรับเงินอุดหนุนโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Hall, S. (2000). Conclusion : The multicultural question. In B. Hesse (Ed.), **Unsettled multiculturalisms : Diasporas, entanglements, transruptions.** London: Zed Books.
- [2] Gunew, S. (2001). Postcolonialism and multiculturalism : Between race and ethnicity. In M. Danova (Ed.), **Essays in American Studies : Cross-cultural Perspectives.** Polis: Sofia Bulgaria.
- [3] ศิริจิต สุนันต์ชะ. (2556). “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย”, **วารสารภาษาและวัฒนธรรม.** 32(1), 1-30.
- [4] Kymlicka, W. (1995). **Multicultural citizenship : A liberal theory of minority rights.** Oxford University Press.
- [5] พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2555). **พหุวัฒนธรรมนิยม สิทธิชนกลุ่มน้อยและความสมานฉันท์.** สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2558, จาก http://drphichai.blogspot.com/2012/06/blog-post_29.html.

